

Šakių parkai prie vandens ir jų plėtojimo gairės

Regimantas Pilkauskas^{*1,2}, Vainius Pilkauskas², Mantas Pilkauskas^{1,2,3}

¹Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga, ²UAB „Želdynai“

²El. paštas uabzeldynai@yahoo.com

³Aleksandro Stulginskio universiteto Miškų ir ekologijos fakultetas

Studentų g. 11, Akademija, LT-53356 Kauno r. ³El. paštas m.pilkauskas@gmail.com

(Gauta 2018 m. sausio mėn.; atiduota spaudai 2018 m. balandžio mėn.; prieiga internete nuo 2018 m. gegužės 8 d.)

Anotacija

Straipsnyje aprašoma 2017 m. UAB „Želdynai“ kraštovaizdžio architektų parengti trijų parkų sutvarkymo projektai Šakiuose: J. Lingio parko, Šakių tvenkinio pakrančių parko ir Siesarties pakrančių parko. Trumpai pristatoma šių parkų istorija, pateikiami parkų planai ir aptariamos parkų projektuotojams iškilusios problemos dėl erdvių kūrimo ir krūmų sodinimo. Pateikiamos rekomendacijos, kaip tvarkyti esamus parkų medynus ir kitus želdinius.

Reikšminiai žodžiai: Šakiai, parkai, kraštovaizdžio architektūra.

Abstract

The article describes the projects of three parks in Šakiai, designed by landscape architects of Želdynai Company in 2017: J. Lingys Park, Šakiai Pond Coast Park and Siesartis Coastal Park. Brief history of these parks is introduced, and parks' plans are presented. The article discusses the problems that landscape architects faced regarding spatial development and planting of bushes. The guidance is provided on how to handle existing park stands and other plantations.

Key words: Šakiai, parks, landscape architecture.

Įvadas

Kūrybinių darbų (parkų projektų) skelbimas ir aiškinimas yra svarbi kraštovaizdžio architektų priedermė. Plėtojant parką išskyla duomenų apie parko raidą stoka, ypač kai nesama savivaldybės archyvinės medžiagos. Kyla klausimai dėl jų sudarymo pradų (principų), parko struktūros ir funkcijos pokyčių bėgant laikui. Projektuotojai susiduria su užsakovų atstovų kitokiais požiūriais, kurie tampa kliūtimis, trukdančiomis gerai ir sąžiningai atlikti darbą.

Vanduo yra vienas iš gyvybės šaltinių ir kiekviename želdyne jis užima ypatingą vietą. Vandens tėkmė žmonėms asocijuojasi su laiko tėkme, o lygus vandens paviršius veikia raminamai. Didžiausią vertę želdyne turi natūralus upės, upelio, ežero, ežerėlio ar šaltinio vanduo. Kai šių elementų nėra, labai vertinami ir sukurti telkiniai: kūdra, tvenkinys ar vandens griovys. Tikslingumo požiūriu natūralaus vandens panaudojimas visada geras ir praturtina želdynus, o sunaikinimas arba paslėpimas – blogas, nes nuskurdina vietovę. Dirbtinių vandenų kūrimas (baseinų, fontanų) labai paplitęs, bet dažniausiai prieštarauja ekonomiškumo principui ir retai kada gali būti pateisintas vien estetiniais motyvais.

Šiame straipsnyje pristatomi trijų parkų prie vandens projektai, aprašomi žinomi jų raidos duomenys. 2017 metais UAB „Želdynai“ kraštovaizdžio architektai, šio straipsnio autoriai, pagal Šakių rajono savivaldybės administracijos užsakymą parengė trijų parkų sutvarkymo projektus: J. Lingio parko (2 ha), Šakių tvenkinio pakrančių parko (11 ha, iš jų 4,5 ha užima tvenkinys) ir Siesarties pakrančių parko (2,5 ha).

Tikslas – apžvelgti Šakių parkų prie vandens raidą per pastaruosius 60 metų, užfiksuoti ir paskelbti jų projektavimo principus bei sprendinius.

Tyrimo metodai

Pagrindinis tyrimų metodas yra projektuojamų teritorijų apžiūrėjimas ir stebėjimas, esamos padėties fiksavimas fotografijose, toponuotraukoje ir užrašuose. Parke augančių medžių rūšinės

sudėties ir jų būklės įvertinimas. Reljefo, dirvos mechaninės sudėties ir drėkinimo sąlygų įvertinimas. Surinktų duomenų įvertinimas užsakovo pateiktos projektavimo užduoties atžvilgiu, literatūros šaltinių nagrinėjimas ir apklausa gyvų liudininkų, kurie prisimena parko gyvavimo raidą ir pokyčius.

Rezultatai ir jų aptarimas

Geografinė padėtis. Šakiai yra molingojoje lygumoje, kurią geografs vadina limnoglacialine lyguma arba lietuviškai prieledynine ežerine lyguma (Basalykas, 1965). Prieš 10–14 tūkstančių metų ji buvo prieledyninio ežero dugne ir ežero nuosėdos apklojo ją juostuotaisiais moliais. Šakių apylinkių dirvos yra karbonatingos ir labai derlingos, todėl mūsų laikais šios žemės tankiai apgyventos. Tenka prisiminti, kad dar XVI amžiuje čia dunksojo dideli ąžuolynai, kurie Lietuvos valdovų valia buvo parduoti užsienio pirkliams ir pasirinktinai iškirsti (Lukinas, 1958).

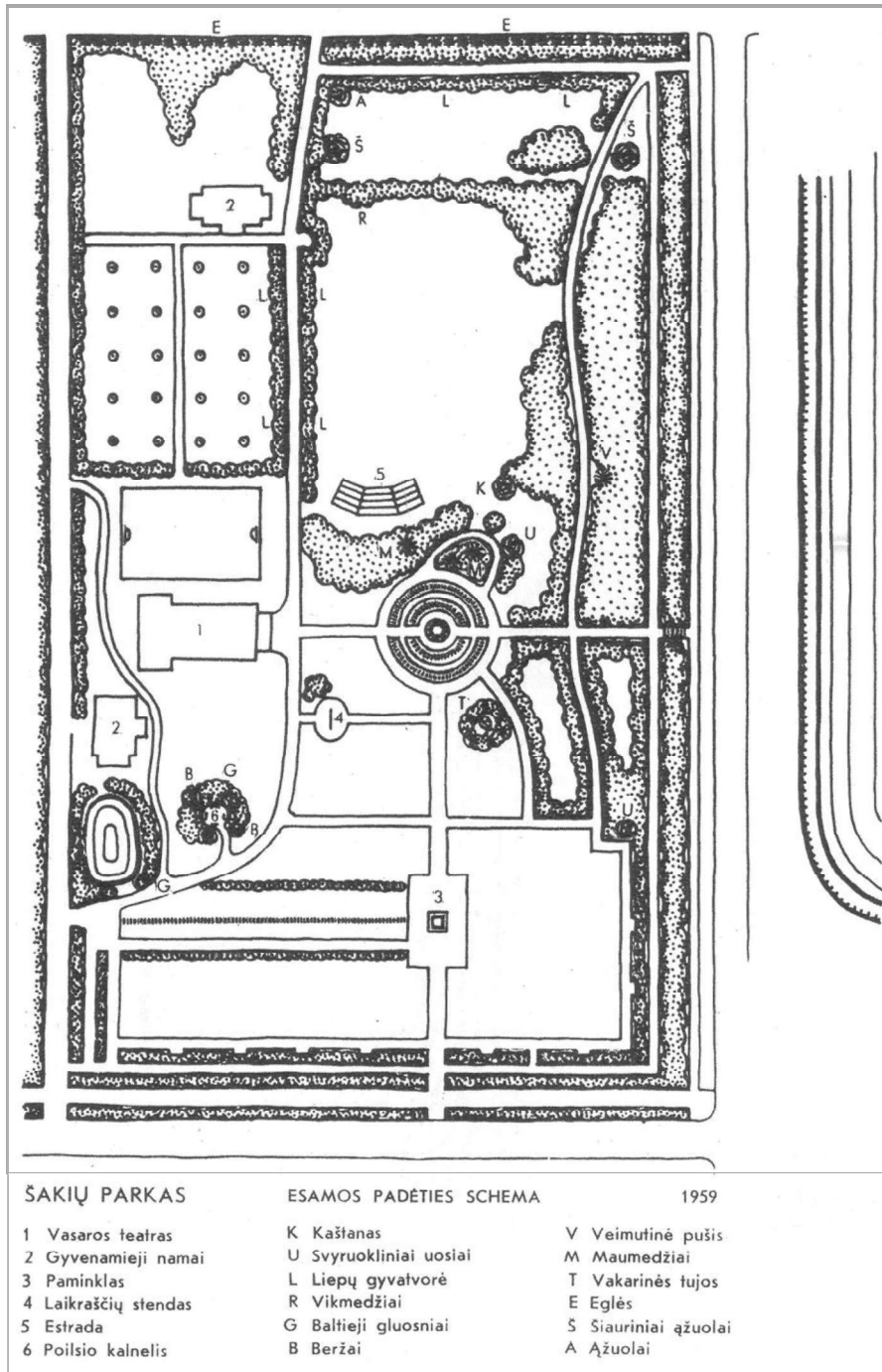
Per Šakius teka Siesartis, kuris, kaip ir kiti Šešupės žemupio intakai: Jotija, Nova, Višakis, drenuoja lygumos dirvas. 1958 m. Šakių centre, užtvenkus vieną iš Siesarčio intakų, buvo sukurtas 3,5 ha dydžio tvenkinys (Purvinienė, Purvinas, 1989; Miškinis, 1999). Dabar pagal dokumentus tvenkinio plotas 4,5 ha. Gražus vandens paviršius praturtino miesto centrą. Vakariniu tvenkinio pakraščiu eina Vasario 16-osios gatvė, kurios vakarinėje pusėje stovi restoranas, universalinė parduotuvė, trejetas privačių sodybų ir architekto Vytauto Landsbergio-Žemkalnio (1893–1993) suprojektuota Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia, pastatyta 1934–1940 metais, po karo iš dalies atstatyta 1948 m.

Juozo Lingio parkas. Šakių 1946–1950 m. statybų išdėstymo kompleksinės schemos paaiškinuose paminėti trys želdynai: miesto sodas V. Kudirkos gatvėje, už ligoninės, „toli nuo centro, pakraštyje, todėl gyventojų nemėgiamas“, apie 6 ha gimnazijos sodas tarp Gimnazijos ir Bažnyčios gatvių, „gyventojų mėgiamas“ ir pavasarį užliejamas skverelis tarp Siesarties ir Kęstučio gatvės (Miškinis, 1999). Per laiką gimnazijos sode pastatyti dabartinės savivaldybės rūmai ir kiti pastatai, o likęs želdynas į šiaurę už Bažnyčios gatvės yra choreografo Juozo Lingio vardu pavadintas nedidelis parkas. Šis vardas parkui suteiktas 1995 m. Šakiuose švenčiant Pirmosios zanavykų dainų šventės 65–ąsias metines. Tuomet ir po dešimties metų, 2005 m., šiame parke vyko dainų ir šokių šventės. Pietvakarių kampe prie įėjimo į parką stovi vertikali medžio-metalo kompozicija pavadinta simboliniais „Lingio vartais“. Meninio akcento autorius yra vietinis skulptorius tautodailininkas Vidas Cikana. Šio skulptoriaus iš medžio išdrožtų darbų šiame parke yra ir daugiau.

Juozas Lingys (1919–1984) kilimo iš Gyliškių kaimo, Sintautų parapijos, 1931–1938 m. mokėsi Šakių „Žiburio“ gimnazijoje, kuri 2018 m. švenčia savo įkūrimo šimtmetį. Parko centre, į šiaurę nuo krepšinio aikštelių, auga Lingio ąžuolas, kurį pagal žmonių pasakojimus pasodino Juozas Lingys su savo klasės draugais. Teko girdėti ir tai, kad tas mokinių pasodintas ąžuoliukas nudžiūvo ir jį, kiek vėliau, atsodino lietuvių kalbos mokytojas Jonas Augustaitis (1919–2010). Teko pasikalbėti su savivaldybėje dirbančiais ir anksčiau dirbusiais vadovais, iš kurių sužinota, kad kai kuriuos parko pertvarkymus 1980–1990 metais projektavo tuo metu Vykdomajame komitete dirbę architektai, o darbus vykdė vietiniai melioratoriai, statybininkai ir visuomenė talkų metu.

Kas suprojektavo šį nedidelį parką, nežinome, tačiau turime duomenų teigti, kad jo pavidalas ir ypač takų tinklas per laiką keitėsi. 1966 m. Vilniaus dailės akademijos (tuomet Lietuvos SSR dailės instituto) docentas Antanas Tauras (1912–1988) į savo knygą įdėjo šio parko planą (1 pav.), jo paties 1959 m. apmatuotą ir nubraižytą, ir komentavo: „Logišką, nors kiek sausoką stačiakampį planą turi nedidelis Šakių parkas. Jo kompozicinį centrą sudaro apskritas gėlynas, esąs abipus tako, vedančio į vasaros teatrą“ (Tauras, 1966). Krūmų želdiniai parke buvo auginami nuo seno. Aprašoma, kad greta karpuotųjų beržų augo paprastosios alyvos ir gluosnalapė lanksva (Tauras, 1966). Minima ir žalioji pavėsinė. „Šakių parke vakarinių tujų pavėsinė (9 m skersmens,

7 medeliai) apjuosta paprastuoju pūsleniu, gluosnialape lanksva ir paprastuoju erškėčiu. Jos viduryje auga gražus darželinio jazmino krūmas“ (Tauras, 1966).

1 pav. Šakių J. Lingio parko planas pagal A. Tauro 1959 m. apmatavimus
 Fig. 1. Plan of Šakiai J. Lingis Park according to A. Tauras measurements in 1959

Tenka pritarti A. Taurui, kad Šakių parko pirminis planas buvo logiškas. Kaip iš jo matyti, parko pakraščius supa medžių eilės, o kai kur ir genėtos gyvatvorės. Stačiakampis takų tinklas sudaro dvi gražias erdves. Šiaurinėje dalyje yra želdinių apsupta vejų aikštė su estrada, o pietinės aikštės centre stovi paminklas su takais vedančiais prie jo. Žmonių, kurie gerai prisimintų prieš 60 metų stovėjusį paminklą, mažai beliko. Klausinėjant apie J. Lingio parko praeitį, Šakių rajono savivaldybės Kultūros skyriaus vedėja Augenija Kasparevičienė užsiminė, kad ten stovėjęs nedidelis paminklas Josifui Stalinui (tikr. Joseb Džiugašvili, 1879–1953). Norėdami patikrinti šį

faktą, kreipėmės į Zanavykų muziejaus darbuotoją Vidmantą Dėdyną. Jis pakalbino vyresnio amžiaus šakiečius, kurie paliudijo, kad ten stovėjęs 3–4 m aukščio paminklas J. Stalinui, apie 1960 m. miestiečių aplietas dažais, o vėliau, kaip visur Lietuvoje, nugriautas (Laukaitytė, 2010).

Maždaug jo vietoje dabar auga ąžuolas. Parko plane parodytas poilsio kalnelis, kuris išlikęs iki šiol, yra vadinamas „Aušros“ kalneliu. Jį 1933 m. supylė Šakių jaunimas „Aušros“ laikraščio leidimo pradžios penkiasdešimtmečiui paminėti. Centre buvusio apskrito gėlyno neliko nė pėdsakų.

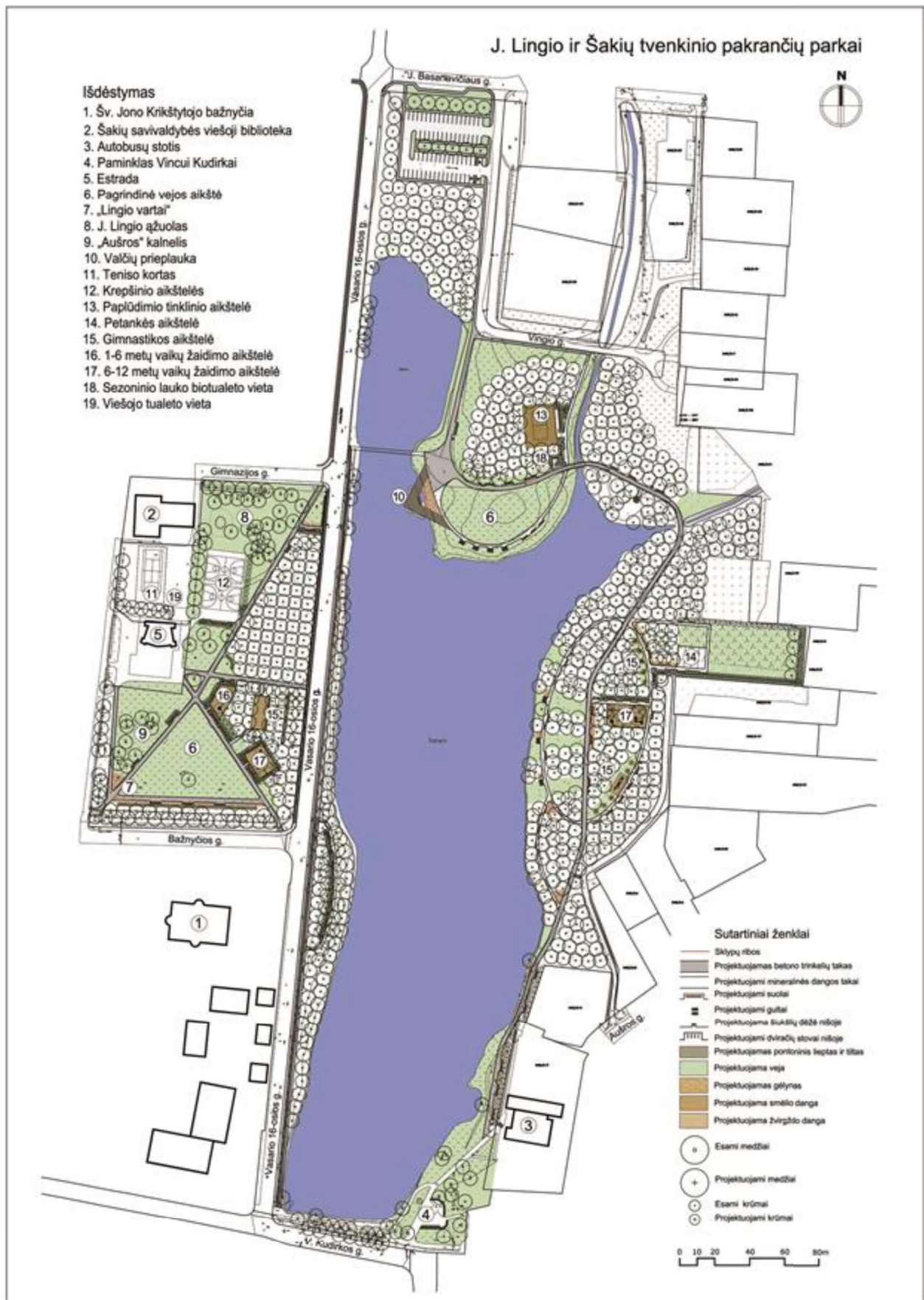
Po ketvirčio amžiaus A. Tauras vėl rašė: „Šakių parkas įkurtas XX a. viduryje 3 ha teritorijoje. Jame yra šokių paviljonas, nedidelis bibliotekos pastatas, žaidimų aikštelė, vaikų atrakcionai. Vyrauja mažalapės liepos, auga veimutinė pušis, europiniai maumedžiai, paprastieji kaštonai. Greta parko telkšo didelis tvenkinys“ (Tauras, 1989, p. 64).

Dabar parko erdvinė sandara yra pakitusi. Kol kas nežinome, kas ir kada suprojektavo ir įvykdė šiuos pakeitimus. Šiuo metu parke dominuoja du įstriži susikertantys takai. Vienas takas nuo savivaldybės, iš pietvakarių pusės, veda prie liepto į Šakių tvenkinio pakrančių parką, o kitas – nuo Vasario 16-osios ir Bažnyčios gatvių sankryžos iki parko centro (2 pav.).

Šiame projekte J. Lingio parke labai didelių pertvarkymų nenumatyta. Pagrindinis pasiūlymas yra nutiesti naują taką parko pietiniu pakraščiu greta ten augančios alėjos, kuri išaugo iš nenugenėtų paprastojo skroblo (*Carpinus betulus*) ir mažalapės liepos (*Tilia cordata*) gyvatvorių (3 pav.) Tiesti trinkelį taką per alėją yra netikslinga, kadangi, ruošiant tako lovį, būtų kapojamos medžių šaknys ir gadinami suaugę medžiai, o ir vaikščioti siauru medžių koridoriumi nebūtų patrauklu. Šie parko pakraščių medžiai, gerokai konkuruoja tarpusavyje ir laukia kūrybingo retinimo. Todėl takas vedamas šalia alėjos, prie tako statomi suolai orientuoti į šiaurę ir tuo pačiu į pagrindinę parko erdvę. Suolų užnugariuose numatyta pasodinti ūksmingų paprastojo sausmedžio (*Lonicera xylosteum*) krūmų eilė. Medžiai su krūmais gerai apsaugos parko erdvę nuo Bažnyčios gatve važiuojančio transporto triukšmo.

Projektuojant buvo daug susitikimų su savivaldybės specialistais ir Šakių visuomene. Savivaldybės architektai gana įsakmiai reikalavo atsisakyti krūmų sodinimo parke. Jų teigimu, „...buvo įdėta daug darbo, kad seniai augę krūmai būtų išnaikinti, šie želdiniai parkui nesuteiktų geresnio estetinio vaizdo“ (iš posėdžio pirmininko Manto Paketurio pasirašyto 2017 m. balandžio 12 d. susirinkimo protokolo Nr. 2). Teko į pastabas atsakyti ir aiškinti, kad projektuojant parko tvarkymo darbus tenka spręsti daugelį funkcinių ir ekonominių uždavinių, o įsivaizduojamas „estetinis vaizdas“ negali būti svarbiausias ir, paprastai, yra pirmųjų dviejų kriterijų išvestinė. „Estetinio vaizdo“ motyvas, ypač panaudojant administracinės pajėgos svertus, sukuria daug prastų želdynų tvarkymo pavyzdžių. Kiaurai permatomo skvero ar net ir parko vertinimas, kaip gražaus, tvarkingo, švaraus, saugaus yra tiesiog nesusipratimas. Tokius želdynus galima būtų palyginti su stikliniais namais, kur praeiviai gali stebėti visą šeimos gyvenimo buitį. Panašiai galima būtų įsivaizduoti didelę aikštę, kurios centre stovi suolas poilsiautojams. Kai kas turbūt mano, kad žmonės, atsisėdę ant to suolo, gali gerai atsipalaiduoti, pailsėti, praeivių žvilgsniai jų netrikdo. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelis Kaune, kuriame stovi Laisvės paminklas, dega aukuro ugnis prie Nežinomojo kareivio kapo ir paminklo „Žuvusiems už Lietuvos laisvę“, stovi daug Lietuvai nusipelnusių žmonių biustų yra apsodintas medžiais, bet neturi po lajomis augančių krūmų, todėl vizualiai jo erdvė susilieja su pilna automobilių K. Donelaičio gatve. Pagal 2004 m. sodelio tvarkymą suprojektavusių kraštovaizdžio architektų planą sodelio patvorys turėtų būti apsodintas ūksmingų krūmų gyvatvore, bet sodelio šeiminkai, Kauno savivaldybės administracija, užsispyrusiai projekto nevykdo. Pasodinus krūmus, sodelis įgytą autonomiją, lankytojai jaustųsi esą sodelyje, o ne judrios gatvės pakraštyje. Kaip matome, krūmų ignoravimas arba net draudimas juos projektuoti, pasireiškia ne tik Šakiuose, bet ir Kaune. Krūmų nebuvimas nuskurdina želdynus, sumažina jų gamtinę ir visuomeninę vertę.

Medžiai ir krūmai yra želdyno (parko, skvero, sodybos ir pan.) erdvių formavimo priemonė. Pavieniai medžiai, jų guotai ir medynai yra svarbiausios parko sudedamosios dalys. Medžiai yra aukščiausi, ištvermingiausi, ilgiausiai gyvena ir sudaro erdvės rėmus, tarytum namo sienas.

2 pav. J. Lingio (kairėje) ir Šakių tvenkinio pakrančių parkų planas. Parengė UAB „Želdynai“, 2017 m.
Fig 2. The plans of J. Lingys Park (on the left) and of Šakių Pond Coast Park prepared by “Želdynai” company in 2017

Parko lankytojų gerai savijautai reikia ir žemesnių augalų, artimesnių žmogaus masteliui. Tokiais yra krūmai, kurie sodinami eilėmis, gyvatvorėmis, guotais ir net pavieniui. Jų vaidmuo itin svarbus, kai formuojama želdyno sandara, aptveriamos gretimos mažesnės erdvės ir kartu jos puošiamos. Tai galima palyginti su pastato vidaus patalpų sutvarkymu.

Parkų medynai ir krūmynai yra pati gamtiškiausia jų dalis. Jei rudenį po medžių ir krūmų lajomis paliksime lapus supūti, o lapus grėbsime tik nuo vejų, tai dvigubos naudos turėsime. Sumažės darbo grėbiant lapus, o polajuose pūdami lapai patreš dirvą ir medžiai su krūmais geriau augs. Susidarys miško paklotė su jai būdingomis žolėmis, pavasarį, o ir vasarą žydinčiomis.

Žmonės mėgsta pabūti pamiškėje: ten iš miško sklinda gaivus oras, ten ir nuo stiprių vėjų esame užstoti. Parko medynai ir krūmynai tai ir yra maži miškeliai, kurių pakraščiuose poilsiautojai geriausiai jaučiasi, nes pajunta gamtos prieglobstį.

J. Lingio parke iš dalies pertvarkomos dabar veikiančios 1–6 metų ir 6–12 metų vaikų žaidimo aikštelės, taip pat gimnastikos, lauko treniruoklių aikštelė. Vaikų žaidimo aikštelės apšodamos vidutinio ir žemo aukščio krūmais. Tai lankšvos: Duglaso (*Spiraea douglasii*), guobalapė (*Spiraea chamaedryfolia*), Bumaldo japoninė (*Spiraea japonica* 'Bumalda') ir baltuogės meškytės (*Symphoricarbus albus*). Krūmai reikalingi, kad žaidžiančių vaikų netrikdytų parko takais einantys parko lankytojai, taip pat, kad aikštelės būtų izoliuotos nuo judrios Vasario 16-osios gatvės poveikio. Po medžiais, šalia gimnastikos aikštelės, sodinami ūksmingi paprastieji sausmedžiai (*Lonicera xylosteum*). Baltosios sedulos (*Cornus alba*) ir blizgančiojo kaulenio (*Cotoneaster lucidus*) krūmais apšodinama ir dabar veikianti krepšinio aikštelė.

Gėlynai, kaip daugiamečių žolinių augalų kilimai, sudaryti daugiausiai iš snapučių (*Geranium*), viendienių (*Hemerocallis*), vilkdalgių (*Iris*), šurkčiųjų saulakių (*Heliopsis helanthis* var. *scabra*), melsvių (*Hosta*), astilbių (*Astilbe*), projektuojami parko pietvakarių kampe prie įėjimo, greta esančio „Lingio vartais“ vadinamo skulptūrinio ženklo (4 pav.). Gėlių taip pat sodinama prie naujojo pietinio tako, užpildant tarpus tarp suolų nišų, ir šiaurės rytų kampe prie trikampės aikštelės su suolu.

3 pav. Skroblų ir liepų gyvatvorės, išaugusios į medžių alėjas J. Lingio parke Šakiuose (Vainiaus Pilkauskos nuotrauka)

Fig. 3. Hedges of hornbeam and lime trees grown in tree avenue in J. Lingis Park in Šakiai (photo by Vainius Pilkauskas)

4 pav. Medžio-metallo kompozicija – simboliniai „Lingio vartai“ J. Lingio parke Šakiuose (Vainiaus Pilkauskos nuotrauka)

Fig. 4. Wood-metal symbolic "Gate of the Lingis" in J. Lingis Park in Šakiai (photo by Vainius Pilkauskas)

Šakių tvenkinio pakrančių parkas. Pirmiausiai keletas faktų iš Šakių tvenkinio pakrančių parko istorijos. Šakių 1949–1951 m. generaliniame plane (autorius architektas Vaclovas Balčiūnas, 1921–1996) Bažnyčios gatvė yra tiesiama į rytus per balas, vadinamas Šimelpieve, o į šiaurę ir į pietus nuo šios gatvės numatyta kurti parką (Miškinis, 1999). Šioje vietoje 1958 m. buvo iškastas ir užtventkas 2 ha dydžio ežerėlis (dabar jo plotas 4,5 ha); jo krantai iškloti velėnomis ir apšodinti

liepomis, kaštonais, klevais ir dekoratyviniais krūmais. Tais metais į ežerėlį įleista 500 sidabrinių karosų, įveistos gulgės. Žiemos metu ežerėlis paverčiamas čiuožykla (Kviklys, 1966, p. 303–304). Šakių plėtotė į šiaurę numatyta prie Vasario 16-osios gatvės, o į pietus – nuo Nepriklausomybės gatvės link Siesarties, kurio kairiajame krante numatyta pastatyti stadioną (Miškinis, 1999).

Kraštovaizdžio architektė Teklė Šešelgienė (1925–1982) 1972 m. prie tvenkinio suprojektavo 12 ha dydžio parką (Purvinienė, Purvinas, 1989; Miškinis, 1999). Dabar pagal dokumentus šio parko plotas kartu su tvenkiniu yra 10,82 ha. Parko projekto mums surasti nepavyko, tačiau parkas kol kas bent iš dalies išliko, nors iš šiaurės ir rytų pusių yra apsuptas privačių sodybų ir miesto centre esančios autobusų stoties. Pietryčių kampe, netoli autobusų stoties, prie tvenkinio stovi paminklas (biustas) Vincui Kudirkai, atidengtas 1998 m. spalio 17 d., skulptorius Stasys Žirgulis.

Šakių tvenkinio pakrančių parkas iš šiaurės į pietus driekiasi 650 m (2 pav.). Parko šiaurinėje dalyje prie J. Basanavičiaus gatvės projektuojama 66 vietų automobilių stovėjimo aikštelė. Į pietus nuo aikštelės iki tvenkinio kranto drėgnoje lomoje auga retokas mišrus viduramžis medynas, kurį sudaro juodalksniai, beržai, baltalksniai ir kanadinės tuopos. Ugdant šį medyną, reikėtų puoselėti juodalksnius (*Alnus glutinosa*) ir palaipsniui retinti tuopas bei baltalksnius.

Pagrindinis 3 m pločio parko takas vedamas tvenkinio pakrantėmis nuo Vingio gatvės iki V. Kudirkos paminklo ir jo vardo gatvės. Rytinėje parko dalyje šis takas jau yra susiformavęs, yra išlikę žvyruoto tako fragmentai. Projekte numatoma visą taką išgrįsti trinkelėmis. Juo galės naudotis pėstieji ir dviratininkai.

Paprastai į Šakių tvenkinio pakrančių parką einama per lieptą (pastatytą apie 1985 metus) iš Vasario 16-osios gatvės ir patenkama į pievą prie vandens, kur vyksta šakiečių šventiniai susibūrimai, o ir poilsis prie vandens (5 pav.). Molingame grunte iškastas ir taip pagilintas tvenkinio dugnas nepalankus maudymuisi. Projekto svarstymų metu buvo siūloma šalia poilsio pievos dirbtinai suformuoti smėlio atabrada, atvežus ir pripylus smėlio. Sunku tikėtis, kad smėlis išsilaikys ir nebus nuskalautas į tvenkinio vidurį, tačiau užsakovų valia teko tai numatyti. Panašiai, savivaldybės architektų raštišku reikalavimu, netoli tvenkinio kranto teko praveisti atsijų takelį, kuris projektuotojų nuomone visiškai nereikalingas. Pieva yra tinkamiausia laisvam poilsiautojų judėjimui, o takelis tik kliuvinys. Netoliese numatyta ir paplūdimio tinklinio aikštelė bei sezoniniai lauko biotualetai. Šioje vietoje auga panašus medynas į jau aprašytąjį prie automobilių stovėjimo aikštelės. Pakilesnėse vietose, palajyje gerai auga sodinti ir savaiminiai ažuoliukai, kuriuos reikėtų ugdyti iškertant tuopas.

Centrinėje rytų pakrantės dalyje projektuojamas ovalo pavidalo pasivaikščiojimo takas, kuris jungia įvairaus pobūdžio poilsio aikšteles: vaikų žaidimo aikšteles, gimnastikos, lauko treniruoklių, petankės ir kitas. Ovalo rytinė dalis yra lygumoje, o vakarinė – lėkštame šlaite, kuris baigiasi tvenkinio pakrante. Suolai statomi nišose prie takų, dažniausiai orientuoti į tvenkinio pusę, o jų užnugariai nėra apsodinami krūmais, nes už jų auga suaugę medžiai. Tik kai kur suolų užnugaruose sodinami kalniniai serbentai (*Ribes alpinum*). Keletas suolų numatyta pastatyti vakarinėje tvenkinio pakrantėje prie naujai pravedamo takelio, lygiagretaus Vasario 16-osios gatvei, netoli katalikų bažnyčios. Parko centre augantis medynas pasodintas prieš 50–60 metų (6 pav.). Medžiai sodinti eilėmis ištiesai visame plote, kaip miške. Dabar yra išaugusių pavienių gražių paprastųjų ažuolų, mažalapių liepų, paprastųjų klevų, kuriuos reikėtų ugdyti iškertant atsilikusius ir pažeistus medžius. Tvenkinio pakrantėje auga daug kanadinių tuopų (*Populus canadensis*), kurių kamienų diametras siekia 60 cm ir daugiau. Jos stelbia kitus vertingesnius medžius, todėl, retinant parko centre esantį mišrių lapuočių medyną, siūloma visų pirma iškirsti tuopas. Pagrindinis šio medyno priežiūros darbas yra kirtimai, vykdomi etapais, kas penkeri metai, iškertant atsilikusius, pakenktais liemenimis. Teks iškirsti medžius, augančius naujai tiesiamų takų trasose. Taip pat numatoma prakirsti trejetą spindžių nuo pagrindinio tako į vakarų pusę, kad einant pagrindiniu taku atsivertų vaizdas į ežerą, J. Lingio parką ir bažnyčią.

Artėjant prie V. Kudirkos gatvės, praėjimas pakrante labai susiaurėja. Kad nutiesti taką, teks nukirsti keletą paprastųjų kaštonų. Šalia tako, tvenkinio pakrantėje, užteks vietos pastatyti suolams

su vaizdu į tvenkinį ir pasodinti baltųjų sedulų (*Cornus alba*), kurios atskirs parką nuo privačios sodybos ir autobusų stoties aikštės. Dabar ten pasodintos mažos kalninės pušys (*Pinus mugo*) tam visiškai netinka.

5 pav. Pieva prie Šakių tvenkinio, kurioje vyksta šakiečių šventiniai susibūrimai (Vainiaus Pilkausko nuotrauka)

Fig. 5. Meadow at Šakių Pond, where festive gatherings are taking place (photo by Vainius Pilkauskas)

6 pav. Medynas Šakių tvenkinio pakrančių parko centre (Vainiaus Pilkausko nuotrauka)

Fig. 6. Park stand in the center of Šakių pond coast park (photo by Vainius Pilkauskas)

V. Kudirkos paminklo aplinkumos siūlome nekeisti (7 pav.), nors savivaldybės architektai siūlo kardinalius pertvarkymus, kuriuos pateikia internete skelbiamose savo vizijose (8 pav. (Visuomenės dalyvavimo..., 2017).

7 pav. Vinco Kudirkos paminklo Šakiuose aplinkuma (Vainiaus Pilkausko nuotrauka)

Fig. 7. The environment of monument to Vincas Kudirka in Šakiai (photo by Vainius Pilkauskas)

8 pav. Šakių tvenkinio pakrantės prie V. Kudirkos gatvės vizija, kurią siūlo savivaldybės architektai (Visuomenės dalyvavimo..., 2017)

Fig. 8. The vision of the Šakių pond coastal near the V. Kudirka street offered by the municipality architects (Visuomenės dalyvavimo..., 2017)

Gelžbetoniniai tvenkinio krantai, greta plati trinkelė su gėlių vazomis joje ir jokių krūmų užtvarų nebuvimas yra prastas, netikslingas (priešingas gamtai, išlaidus), neskoningas želdynų tvarkymo pavyzdys, kuris, deja, Lietuvoje labai paplitęs pastatų architektų projektuose ir toliau plinta. Natūralios pakrantės sudaro sąlygas gamtos procesams, todėl jos daug vertingesnės, nei betono krantinės. Neseniai šioje vietoje praversti takai yra geros būklės. Vietoje margaspalvių nuolatos keičiamų gėlynų siūlome pasodinti žemą japoninės Bumaldo lanksvos (*Spiraea japonica* 'Bumalda') gyvatvorę ir prie jos pastatyti suolą. Gyvatvorė įremintų paminklo aikštelę, suteiktą jai pastovią formą ir kintančią spalvą. Apsodinus paminklą žydinčiais krūmais būtų galima sutapyti miesto želdiniams skiriamų lėšų.

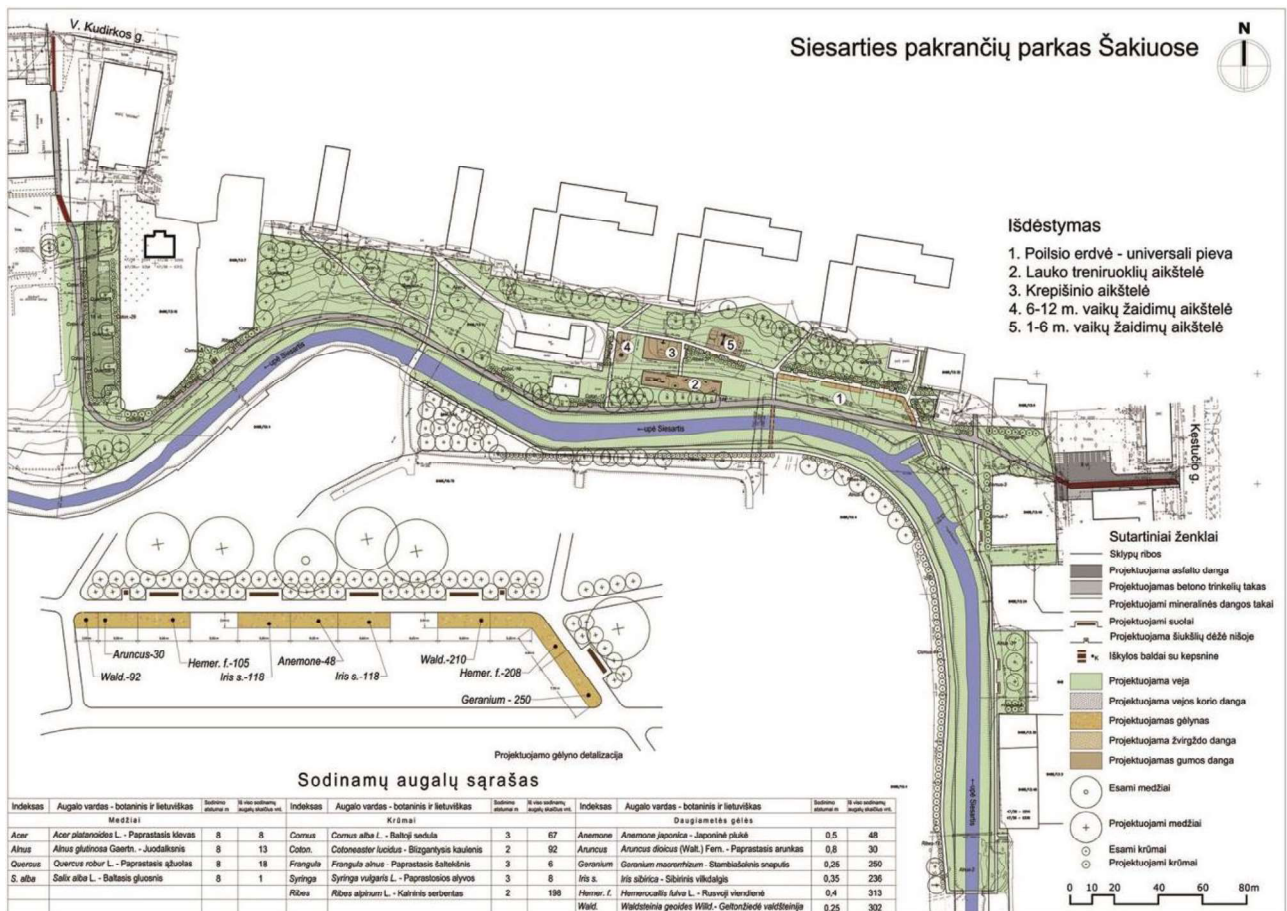

Siesarties pakrančių parkas. Seklus salpinis Siesarties slėnis yra bene patraukliausia Šakių vieta, deja, nuo miesto centro atskirta 4 aukštų gyvenamaisiais namais, pastatytais paslėnyje, o ant lėkštų šlaitų pristatyta garažų ir sandėlių. Apžiūrėjus senus žemėlapius ir miesto planus (Miškinis, 1999), matyti, kad Siesartis, tekėdamas šalia miesto centro vingiavo arba meandravo. Kilpos pavidalo upės vingiai būdingi nedidelėms lygumų upėms. Palyginus su dabartine situacija galima numanyti, kad Siesarties vaga maždaug prieš pusę amžiaus buvo sureguliuota. Upelio pakrantės nuklotos požeminiais tinklais (elektros, dujotiekio, vandentiekio, nuotekų). Siesarties pakrantėje prieš 20 metų pasodinta ir gražiai auga eilė paprastųjų ažuolų. Šlaituose auga 30–40 metų paprastųjų ažuolų, mažalapių liepų, paprastųjų klevų. Jų geras augimas rodo, kad čia galima sodinti ir auginti daug dirvos derlingumui reiklų medžių ir krūmų.

Siesartis išteka iš Lekėčių apylinkių ir iki Lukšių jo vaga sureguliuota. Upelio plotis 5–7 m, gylis 0,4–1,5 m, vidutinis upelio nuolydis 0,81 m/km, vidutinis debetas žiotyse 1,03 m³/sek. Aukščiau Šakių įrengtas 32 ha Valiulių tvenkinys (Rainys, 2012). Natūraliai vasarą upė vietomis išdžiūdavo, nes ja nuteka tik 6 proc. viso metinio nuotėkio. Pavasarį nuteka 50 proc., rudenį – 16 proc., o žiemą – 28 proc. (Rainys, 1987). Tvenkiniai reguliuoja Siesarties tėkmę.

Šakių tvenkinys yra per 200 metrų į šiaurę nuo Siesarties pakrančių, o projektuojamame parke yra patvenkto intako (dabar sukanalizuoto) ir Siesarties santaka. Ji yra ten, kur į šiaurę tekėdamas Siesartis pasisuka į vakarus, o į jį iš dešinės pusės didelio diametro vamzdžiu įteka Šakių tvenkinio vanduo. Santaką tvarko hidrotechnikai specialiu projektu. Želdinių plane netoli santakos numatyta pasodinti baltąją gluosnį (*Salix alba*), kad paryškintų santakos vietą.

Siesarties pakrančių parko (9 pav.) prieigose projektuojamos dvi automobilių stovėjimo aikštelės (iš viso 26 automobilių stovėjimo vietų, iš jų 3 pritaikytos žmonių su negalia poreikiams).

9 pav. Siesarties pakrančių parko Šakiuose planas. Parengė UAB „Želdynai“, 2017 m.
 Fig 9. The plan of Siesartis coastal park in Šakiai prepared by “Želdynai” company in 2017

Parke projektuojamas pagrindinis pėsčiųjų-dviračių takas dešiniuoju Siesarties krantu einantis nuo Kęstučio g. iki V. Kudirkos g. Greta jo į visumą jungiasi lauko treniruoklių ir krepšinio aikštelės, vaikų žaidimų aikštelės, bei poilsio vieta su vaizdu į intako ir Siesarties santaką. Į visumą pėsčiųjų takais jungiami gyvenamieji namai ir Siesarties pakrančių parko objektai leis gyventojams patogiai judėti vaizdinga upės pakrante ir sukurs poilsio erdves (10 ir 11 pav.). Pietinėje teritorijos dalyje – kairiuoju Siesarties krantu vedamas 1,5 m pločio gruntinis pėsčiųjų takas sujungs du esamus lieptus bei sukurs galimybę ilgesniems pasivaikščiavimams ratu, leis grožėtis slėniu iš kito Siesarties kranto. Visame parke dauguma suolų statomi nišose prie takų ir nukreipti į upės pusę.

10 pav. Siesarties pakrantės Šakiuose iš vakarų pusės (Vainiaus Pilkausko nuotrauka)

Fig. 10. *Siesartis coast in Šakiai from the west side (photo by Vainius Pilkauskas)*

11 pav. Siesarties pakrantės Šakiuose iš rytų pusės (Vainiaus Pilkausko nuotrauka)

Fig. 11. *Siesartis coast in Šakiai from the east side (photo by Vainius Pilkauskas)*

Projekto pasiūlymas parko erdvę puošti ilgaamžiais daugiamečių augalų gėlynais bei žydinčiais krūmynais yra ekonomiškai ir racionalus. Gėlių rūšys projektuojamos pagal augimo sąlygas ir sezoniskumą, kad parkas visu šiltuoju metų laiku turėtų žydinčių gėlių. Projektuojamuose gėlynuose numatyta sodinti daugiamečius gėles daugiausiai snapučius (*Geranium*), viendienes (*Hemerocalis*), vilkdalgius (*Iris*), geltonžiedes valdšteinijas (*Waldsteinia geoides*) ir kitas. Pagrindinė projektuojamų krūmų rūšis yra kalninis serbentas (*Ribes alpinum*). Be to, numatyta sodinti daug Bumaldo japoninės lanksvos (*Spiraea japonica* 'Bumalda'), o arčiau vandens baltosios sedulos (*Cornus alba*) krūmų.

Išvados

1. Kaip valstybės istorijai, taip ir kiekvieno želdyno (parko) praeičiai pažinti yra labai svarbūs užrašyti ir atspausdinti faktai. Doc. Antano Tauro parengtas ir išspausdintas Šakių parko planas daug pasako apie parko praeitį. Šis straipsnis apie Šakių parkus prie vandens sutelkia informaciją tiems, kurie rūpinsis jų plėtote dabar ir ateityje.
2. Užsakovo teikiama parko tvarkymo samprata (dabar dažnai vadinama vizija) yra svarbi ir būtina, bet sudaro daug sunkumų, kai iš projektuotojų primygtinai reikalaujama kartoti užsakovo atstovų sumanytas formas, sodinti tik jiems pažįstamus ir jų pamėgtus augalus. Patyrusiems kraštovaizdžio architektams kartais paklusus užsakovų nuomonei profesionalūs projektai tampa mėgėjiška kūryba.
3. Vandens telkiniai traukia poilsiautojus, o prie jų sukurti parkai yra didesnės vertės. Natūralios pakrantės sudaro palankesnes sąlygas gamtos procesams, todėl jos daug vertingesnės nei betono krantinės.

4. Projektuojant Šakių parkus prie vandens buvo siekiama išryškinti esamus vertingus parkų elementus (senus takus, pievų aikštes, sveikus gražiai išaugusius medžius) ir nutiesti naujus pasivaikščiojimo takus, pasodinti krūmų eiles parkų mažoms erdvėms sukurti.

Literatūra

1. Basalykas, A. (1965). *Lietuvos TSR fizinė geografija, II t.* Vilnius: Pergalė.
2. Kviklys, B. (1991). *Mūsų Lietuva: Krašto vietovių istoriniai, geografiniai, etnografiniai bruožai, T. 3.* Vilnius: Mintis.
3. Laukaitytė, R. (2010). Stalino asmens kulto adaptacija ir demontavimas Lietuvos SSR (1944–1961 m.). *Stalininis režimas Lietuvoje 1944–1953 m.*, 153–178.
4. Lukinas, M. (1958). Lietuvos ažuolynų nykimas. *Mūsų girios, 10 ir 11.*
5. Miškinis, A. (1999). *Šakiai 1599–1999.* Marijampolė: Ramona.
6. Purvinienė, M., Purvinas, M. (1989). Šakiai – klajojančio centro miestas. *Statyba ir architektūra, 2*, 18–19.
7. Rainys, A. (1987). Siesartis. *Tarybų Lietuvos enciklopedija, T. III.* Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija.
8. Rainys, A. (2012). Siesartis. *Visuotinė lietuvių enciklopedija, T. XXI.* Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
9. Tauras A. (1989). *Mūsų parkai.* Vilnius: Mokslo.
10. Tauras, A. (1966). *Lietuvos TSR parkai.* Vilnius: Mintis.
11. Visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programa, įgyvendinant projektus „Draugystės parkai-2“ ir „Draugystės parkai-3“ (2017). Prieiga per internetą: <http://www.sakiai.lt/go.php/Visuomenes-dalyvavimo-krastovaizdzio-formavime-programa-igyvendinant-projekta-Draugystes-parkai-3-50295>

Šakiai Parks near the Water and Guidelines for Their Development

(Received in January, 2018; Accepted in April, 2018; Available Online from 8th of May, 2018)

Summary

By the order of Šakiai District Municipality Administration on the year 2017, the landscape architects from *Želdynai* Company designed three parks: J. Lingis Park (2 hectares), Šakiai Pond Coast Park (11 hectares) and Siesartis Coastal Park (2.5 hectares).

The spatial structure of J. Lingis Park has changed. At present, two diagonally crossing paths dominate in the park. The green hedges, which were formerly at the border of the park, today grow in the rows of trees. An important suggestion of this project is to build a new path along the southern border of the park next to the rising alley.

In 1958, a pond was created, when a stream was dammed up and a wet meadow was flooded. Soon Šakiai Pond Coast Park was created next to the pond. 66 car parking places are planned at the park. A broad path will be build alongside the pond from North to South joining various playgrounds and accommodating a series of benches, built along the path. The deciduous tree stands planted 50–60 years ago, grow in the centre of the park. The main treatment of this tree stand is thinning, suggested to carry out in steps every five years, removing the damaged trees. Many poplar trees (*Populus*) are overshadowing other valuable trees, so it is suggested to cut them first.

The Siesartis Valley could be the most attractive place in Šakiai. The main pedestrian-cycling path is planned in the park on the right bank of the river Siesartis, from Kęstutis Street up to V. Kudirka Street. Alongside the path, the outdoor gym, basketball courts, children's playgrounds, and a resting place with views to Siesartis are designed. The 1.5 m wide pedestrian walkway on the left bank of Siesartis will connect two existing bridges and create an opportunity for longer walks in a circle, allowing you to admire the valley from the other side of Siesartis.